

Høie skole

Ved Gudrun Minda Sandem

Jeg som skriver dette har aldri gått på Høie skole. Allikevel har denne skolen vært en del av mitt liv. Jeg har mer eller mindre bodd sammenhengende på Høie skole i 42 år og var den siste som hadde bopel der.

Min far, Sigurd Sandem, var lærer der i 17 år fra 1943 til 1960 da skolen ble lagt ned. Hele tiden bodde han på stedet. og han giftet seg med ei av skolekretsens jenter og fikk tre barn. Ett av barna gikk det meste av grunnskolen på Høie skole. De to andre var ikke store nok. Siden kjøpte han stedet som nå eies av hans barnebarn.

Noen av mine første minner har jeg fra skoledager på Høie skole. Vi bodde i 2 etasje, og en dag kan jeg huske at jeg sto og sugde på tåteflaska mi, så gjennom sprinklene på gelenderet og undret meg over at mange barn kom gående i rad og rekke oppover trappa. De pratet og så på meg og fortsatte videre opp på loftet.

En annen gang gråt jeg og var veldig lei meg Da gikk jeg inn i klasserommet der broren min satt på en pult. gikk bort til ham og satte meg på benken ved siden av ham. Det var sikkert ikke populært. men det husker ikke jeg.

Så husker jeg at jeg gikk mellom høvelbenkene på loftet og så på de store guttene som lagde så mye fint! Der var kasser, lekebiler, hagekrakker, bord og tre flotte trillebårer. Det var malingbokser med hvit, brun, grønn og rød farge, og krøllete høvelspon Tenk; en av trillebårene som var malt grønn og rød, hadde broren min laget. Den fikk jeg! Men det visste jeg ikke da jeg gikk og så på.

Jeg kan også huske at jeg gråt mine modige tårer da jeg ikke fikk være med å gå i 17. mai-tog. Det skulle gå de fire kilometerne til Eidsberg kirke, og jeg var bare tre og et halvt år. Og så husker jeg at de store barna satte opp hesjestaur med hestesko i toppen. Over la de en tredje staur, og det ble fotballmål! De brukte hele plassen til å sparke fotball, og da var det ikke plass til meg. En dag tok pappa ned to store treskilt som var malt blå med hvit trekant inni. Det sto skole på

skiltene, men det var ikke bruk for dem mer. Skolen var nedlagt.

Om skolen

Høie skole lå midt i Høiefjordingen eller Høiekroken, som området kalles idag, 800 meter nord for Ruudskrysset.

Tomten som var beregnet for skolebygningen på Volden - et stykke innmark som tilhørte Skjeggerud - ble kjøpt i 1864. Skolen ble reist på dette stedet straks etter. En god del av tomten var jord til bruk for leieboeren, og noe ble benyttet til lekeplass/tun.

I omkring 50 år var skolebygningen en en-etasjes rød bygning Den hadde en grunnflate på ca. 110 kvadratmeter, og så i store trekk ut som et våningshus på en litt større gård. Den var tømret på en tykk gråsteinsmur av hogde blokker og sydd utvendig. Skolen hadde et stort klasserom, en leilighet for en familie og et rom til læreren.

Av og til bodde nok læreren i dette rommet, men som est tjente dette til arbeidskontor og -men som oftest tjente dette til arbeidskontor og hvileplass for ham i skoletiden. Leieboerne ellers skulle fungere som vaktmestere. Renhold og oppvarming var også vaktmesterens ansvar.

I tiden om kring 1913 var det så mange barn i kretsen at det ble behov for større undervisningsplass. Skolen ble da påbygget med en etasje av Karl Nordeng, Wohl på Torkildsrud var arkitekt. Skolen fikk to klasserom på 50 kvadratmeter, og to leiligheter. Den ene leiligheten var ment for skolens lærere. På toppen fikk skolen et stort og romslig loft (halv etasje) som skulle tjene til sløydsal for skolens gutter. Andre etasje ble satt opp av stående to-toms plank, høvlet som panel og bindingsverk. Loftet bestod kun av bindingsverk. Utvendig ble hele bygningen sydd med liggende, høvlet panel. Når en gikk inn i skolebygningen, kom en inn i en romslig gang. Her var skiferfliser på gulvet, lys malt panel og knagger langs veggen for å henge fra seg klærne. Opp til annen etasje gikk en svingtrapp med dreid forseggjort rekkverk. Første etasje inneholdt

klasserom for storskolen (4.-7. klasse). lærerrom og en leilighet. I annen etasje holdt småskolen (1-3 klasse) til. samt at der også var en leilighet, og trapp opp til loftet med sløydsal, lagringsplass for skolen og et par kott til bruk for beboerne.

Klasserommene var stort sett like. Det var malte, brune tregulv. Malte panelvegger og malt hvitt panelt tak. Klasserommet i første etasje var holdt i lys oker, rommet i andre etasje var lysegult. På veggene hang innrammede bilder, diplomer og vandreskjold. 1 storskolens rom sto dessuten et harmonium (orgel som drives av pedaler).

Oppvarmingen foregikk med vedovner.

Klasserommene hadde doble, koblede pulter i to rekker. I første etasje var pultene og kateteret malt og lasert slik at de minnet om årringer i treverk. I andre etasje var pultene og kateteret lyse grønne.

Skolebygningen var i bruk som skole frem til 1960. Etter den tiden ble den i noen år brukt som forsamlingslokale og stemmelokale.

Klasserommet i andre etasje var lagringsplass for Heimevernets kontormateriell.

Fra 1967 har skolen vært i privat eie, og i 2005 stod Eidsberg og Oslo brannvesen for en kontrollert nedbrenning etter anmodning av daværende eier som ønsket å rive bygningen. I skolens barndom hadde klasserommene pulter hvor det var plass til seks elever. Pultene gikk over hele rommet og så mest ut som kirkebenker med bord foran. Læreren satt på en høy stol (0,68 m) bak et enda høyere kateter.

Så lenge det var skole, ble det aldri lagt inn klosett. I skolens barndom stakk barna til skogs eller bak et tre når de måtte. Senere ble det bygget utedo.

På eiendommen sto det også et uthus som inneholdt to vedskjul. ett til skolen og ett privat. I tillegg var det vaskerom med vedfyrt bryggepanne og et dyrerom. Et annet lite hus inneholdt jordkjeller murt av steinblokker. Disse to husene står fremdeles på eiendommen.

Lærere

Kåre Krog var lærer i perioden 1925-1943 og bodde på skolen med sin familie. Han var en myndig og streng lærer, men også snill og iderik og fikk folk med seg. Fysisk fostring sto i sen-

trum, og skolen vant atskillige idrettskonkurranser og vandreskjold i den tiden. Han var en foregangsmann på mange områder, og under hans ledelse dro storskolen på skoletur med buss til Hardanger (1938). De var borte i en uke og sov i telt. Elevene hadde spart til denne turen i to år.

Johan Bakker var en av hans elever og har kommet med følgende uttalelse; «Jeg har et annerledes syn på Krog nå enn jeg hadde da jeg gikk på skolen. Da trodde jeg han var en vanlig lærer. Jeg trodde det var sånn det var. Nå forstår jeg at han var en meget god lærer som var med både ute og inne. Jeg tror mange kan takke lærer Krog for at vi ble såpass som vi ble.»

Kåre Krog sympatiserte med tyskerne under krigen. Han fikk da stilling som skoleinspektør i Askim og flyttet dit.

Sigurd Sandem (1943-1960) var ferdig på lærerskolen under krigen. Da het det seg at en ikke skulle søke stillinger etter dem som var arrestert eller oppsagt, og de var det mange av, så det var derfor vanskelig å søke jobb. En måtte vite hvorfor stillingen var ledig før en kunne søke. Sandem hadde derfor hatt flere kortere vikariater og var glad for å få noe fast da han ble tilsatt på Høie skole. Her bodde han først på ett rom, men da han giftet seg i 1947 leide han den ene leiligheten, og fungerte også som vaktmester. Hans kone overtok da vaskejobben. Sandem overtok der Krog slapp, og skolen fortsatte å være en foregangs skole i bygda på det idrettslige området. Skoleturer ble det også. Harmoniumet var i flittig bruk. Sandem hadde fungert som organist mens han gikk på lærerskolen og etterpå i Sande i Vestfold. Han var dirigent i kretsens mannskor og ivret for sang og musikk. Barna lærte mange sanger, og lærte å synge flerstemt

De kvinnelige lærerne hadde småskolen og arbeidet ofte under langt vanskeligere kår enn sine mannlige kolleger. De hadde ofte delte stillinger (halv post på en skole pluss en halv post på en annen skole.) De måtte ofte gå mellom skolene og bære med seg det nødvendige. Ingleiv Heineberg (1923-1928) var i denne perioden lærer ved Høie og Skaltorp. Senere hadde hun sin stilling delt mellom Høie og Heen frem til 1938.

Gyda Ellestad (1938-1940) var lærer på Høie og Heen.

Inger Heierås (1940-1942) fra Trøndelag hadde tre skoler. Hun gikk fra Heen til Høie og videre til Skaltorp og så tilbake til Heen. Slik gikk hun hver dag i uka i allslags vær med dyna på ryggen. I tillegg skulle hun forberede seg, rette og stelle seg.

Inger Ellingsen (1942-1948) pendlet mellom Høie og Heen.

Ranveig Fjeld (1948-1950), Birgit Fykerud (1950-1951) og fru Arnesen (1958-1960) hadde bare

en skole å konsentrere seg om. Lærerinnene var dårlig betalt og var lenge henvist til et liv i nøysomhet.

I tidsrommet mellom 1951 og 1958 var elevtallet så lavt at skolen bare hadde en elevgruppe. Da hadde Sandem ansvaret for all undervisning ved skolen. Barna gikk annenhver dag, småskolen den ene dagen, storskolen den andre. En kvinnelig lærer kom en måned om høsten og hjalp til med håndarbeidsundervisningen.

Høie skole. Fotballmål fra 1959

Fra venstre: Harald Sandem, Gunn-Lisbeth og Gro Sissel Løken med Gudrun Minda Sandem

Skolemiljøet

Det var alltid god disiplin i skolen, elevene hadde respekt for lærerne, men miljøet var kameratslig og fritt. Barna tok hensyn til læreren, og læreren tok hensyn til barna. Dagny Østgård var elev på Høie skole og hun sier: «Jeg har bodd på Torkildsrud gård for far var gartner der. Så gikk jeg på Høie skole, og der hadde jeg verdens beste lærer, Sigurd Sandem!

Å, så flink han var, og så snill – tenk han var ute i frikvarteret og lekte med oss! Høie skole var et godt sted å være. Men så ville mor og far flytte til Oslo. Jeg ville ikke, for jeg trivdes så godt i hjemmemiljøet og skolemiljøet. Jeg grudde meg forferdelig til å begynne på en Osloskole, for jeg tenkte at elevene der hadde lært mer enn meg. Så viste det seg at det var stikk motsatt - jeg hadde kommet lenger og lært mer enn Oslo-barna.»

I friminuttene lekte elevene sisten, gjemsel, siste

par ut, tredjemann i vind, ringleiker og mye mer. Friidrett var det også i friminuttene, og håndball var populært. Jentene kastet også veggball og guttene sparket fotball. Erting og mobbing forekom sjelden. I vinterhalvåret ble skiene flittig brukt. Terreng og bakker var det nok av, og mange brukte skiene for å komme seg til skolen. Flere hadde lang vei å gå, to-tre kilometer for dem som bodde lengst unna, selv om det gikk mang en sti endeover.

Det ble bygget hoppbakke rett bak skolen under lærer Krogs ledelse (1939). Dette ble et samlingspunkt for gutter og mannfolk. Her øvde de og konkurrerte. Ja, noen jenter satte også utfor. Det var fullt mulig å hoppe opp til 17 meter i bakken.

Skøyter var også i bruk. Det ble arrangert turer til dammen ved Torkildsrud. Enkelte år svullet bekken i bunnen av bakken på skoletomta så voldsomt at det ble skøyteis der. Var det is og glatte veier betydde det ekstra mye moro. Sparkstøttinger og kjelker ble koblet sammen i et langt tog i bakken nord for skolen. Så bar det utfor. Biler og annen trafikk var det lite av, så det gikk så fint. Var det riktig fint føre, begynte de ved Fjellbu, så gikk det i ett hele veien forbi Rudskryset og ned i bunnen av bakken ved Ås.

Arrangementer

Etter jul var det juletefest. Da ble pultene i skolestua i første etasje stablet oppå hverandre, og juletre ble satt inn. Hit kom både barn og voksne, gikk rundt juletreet og sang de vanlige julesangene. Etterpå var det juleleiker; «Tyven, tyven», «Sju vakre jenter i en ring», «Napoleon med sin hær» og mange andre. Serveringen foregikk i skolestua i annen etasje, og alle hadde

med seg noe som ble plassert på et bord, og folk satt på pultene bortetter og spiste.

På 17 mai samlet barna seg på skolen der de dannet tog og gikk de fire kilometerne frem og tilbake til kirken. Alle var kledd i sin fineste stas, sang nasjonalsanger og ropte «hurra». Det var fest! Tilbake på skolen spiste barna matpakke. Siden var det idrettsleker, lengde- og høydehopp. Det ble regnet poeng og det vanket premier. Utover mot kvelden kom foreldrene, da var det smørbrød og kakao til alle. Feiringen var ikke over før langt ut på kvelden.

Enkelte andre arrangementer var det også på skolen, som hopprenn, nattorientering og skiløp. Skolen tjente også som stemmelokale for Høie krets i mange år

Før Høybråten

sin tid

Vi som gikk på Mysen og Folkenborg skole under okkupasjonen, fant hver dag små sigarettstumper som tyskerne hadde slengt fra seg på gata. Smarte elever på skolevei fant ut at det kunne være lønnsomt å samle på disse stumpene og selge dem til nikotinhungrige nordmenn for en slant. Et lite kremmerhus med stumper var nok tobakk til et par nye rullings. Mange av fedrene våre, særlig de som røykte pipe, dyrket tobakksplanter i grønnsakhagen, store, flotte planter med lilla og rosa blomster. Plantene ble om høsten hengt opp til tørk og videreforedlet til den fineste tobakk (noen dynket bladene med vin!) Vi husker også at noen av guttene røykte potetblader i de små krittpipene sine. Dette var altså lenge før Høybråten sin tid!